

ANTONÍN BARTONĚK

K ODMÍTAVÝM KRITIKÁM VENTRISOVA POKUSU O ROZLUŠTĚNÍ LINEÁRNÍHO PÍSMĀ B

Pokus o rozluštění krétomykénského lineárního písma B, uveřejněný M. Ventrisem a J. Chadwickem před pěti lety,¹ vyvolal v odborném světě značný rozruch. Problému bylo již od té doby věnováno několik stovek článků, recenzi i informativních zpráv,² v poslední době vyšlo pak dokonce i několik samostatných odborných publikací.³ Velká většina odborníků, kteří se zabývali problematikou starověké egejské oblasti, přijala Ventrisovo rozluštění poměrně velmi brzy po uveřejnění jeho a Chadwickovy stěžejní práce v JHS — a namnoze je vůbec učinila východištěm svého dalšího zkoumání, i když se třeba někteří badatelé netajili s přesvědčením, že v podrobnostech zůstává ještě velmi mnoho nevyřešeného a nejistého. Ale ojediněle se ozvaly i hlasy zcela odmítavé.

Jako první se postavil k Ventrisovu rozluštění zásadně odmítavě V. Georgiev v monografii *Nynešneje sostojanije tolkovanija krito-mikenskich nadpisej*, Sofia 1954, a v článku *Vvedenijsje v čtenijsje i tolkovanijsje krito-mikenskich nadpisej*, Izvestija Akademiji nauk SSSR, odd. literatury i jazyka 14 (1955), 267—279, zanedlouho však toto své prvotní stanovisko opustil⁴ a patří dnes k nejagilnějším, i když snad zároveň k nejméně kritickým pracovníkům v mykénologických bádáních. G. má ovšem dodnes výhrady k Ventrisovu řešení některých detailů. Tak na př. neuznává platnost značné části tzv. Ventrisových orthografických pravidel — zvl. pokud se nekryjí s orthografickými zvláštnostmi klasického písma kyperského — a v souvislosti s tím ani nepřijímá dnes celkem obecně uznávaný názor o mykénštině jako o přímém, anebo aspoň poměrně přímém předchůdci arkadokyperštiny. Spatřuje v ní naopak jakousi mykénskou koiné, představující směs dvou řeckých předhistorických dialektů.⁵ V zásadě stojí však G. rozhodně na straně Ventrisově.

Podobnou, i když ne tak výraznou změnou jako G., prošli ve svém vývoji i někteří jiní badatelé; srov. na př. skeptické stanovisko, pronesené S. Ja. Lurjou v r. 1954,⁶ s jeho pozdějšími pracemi, v nichž sice s jistými výhradami, zčásti ne nepodobnými Georgievovým, ale přitom velmi rozhodně Ventrisovo rozluštění podporuje.⁷ Naproti tomu nerevidovali doposud své prvotní odmítavé stanovisko z let 1954—1956 tito další autoři: J. E. Henleová, *Have We Criteria for Judging a Decipherment of Minoan*, přednáška v Archaeological Institute of America, prosinec 1954 (non vidi; srov. *American Journal of Archaeology* 59 [1955], 171); N. Platon, *Κρητικά χρονικά* 8 [1954], 144—163 (recenze článku z JHS; autor uvádí proti Ventrisovu rozluštění 10 argumentů — tyto argumenty, různým způsobem upravované a doplňované, jsou dodnes jádrem všech kritik Ventrisova pokusu o rozluštění); H. Grégoire, *Le déchiffrement des inscriptions en Linear B de Crète et de Pylos*, Bulletin de l'Académie des sciences, des belles

lettres et de beaux arts de Belgique, Classe des lettres, 5e serie, 40 (1954), 683—689 (jde o francouzské přetlumočení Platonových argumentů s jejich dílčí kritikou, ale i s vlastními doplňky autorovými). Podobným skeptickým tónem jsou neseny i příslušné výklady o krétských písmech v díle *Ch. Zerose L'art de la Crète néolithique et minoenne*, Paris 1956, str. 506—508; srov. také dosti rezervované, i když nikoliv výslovně odmítavé stanovisko významného propagátora kombinační metody v luštění a interpretaci egejských písem *J. Sundwalla*.⁸

S tímto poměrně klidným prvním obdobím, kdy kritické hlasy k Ventrisovu rozluštění na sebe přilísnou pozornost ani neobracely, kontrastuje bezpochyby velmi výrazně vývoj, k němuž došlo za posledního půl druhého roku; tón kritických statí se pojednou polemicky velmi vyhrotil a vyvolal dokonce i jisté pochyby o správnosti Ventrisových výsledků. Tuto poměrně dosti opožděnou reakci lze ovšem celkem snadno pochopit, uvážíme-li, že po překvapivých počátečních úspěších nastalo nyní v mykenologických badáních období poměrné stagnace a velmi úmorné filologické práce; a přitom se ještě dnes stává čím dále tím jasnějším, že rozluštění nepřineslo tolik, kolik se od něho v prvotním přílišném optimismu čekalo, a že vlastně ani to, čeho se již dosáhlo, nelze většinou považovat za tak jisté a nepochybné, aby se to nemohlo stát předmětem aspoň teoretických námitek.

Skupinu těchto polemicky laděných statí, které byly v druhé polovině r. 1956 a v r. 1957 věnovány kritice Ventrisova rozluštění, tvoří tyto tři práce: *A. J. Beattie, Mr. Ventris' Decipherment of the Minoan Linear B Script*, *Journal of Hellenic Studies* 76 (1956), 1—17;⁹ *E. Grumach, Bemerkungen zu M. Ventris—J. Chadwick: Evidence for Greek Dialect in the Mycenaean Archives*, *Orientalistische Zeitung* 52 (1957), 293—342;¹ *W. Eilers, Kretisch-Kritisches*, *Forschungen und Fortschritte* 31 (1957), 326—332.

Nejhlubší erudici a nejbližší vztah k problému má z uvedených badatelů bezpochyby Grumach; jako jediný z nich se také zabýval již dříve soustavněji egejskou problematikou. Grumachovy argumenty jsou poměrně nejvčetnější, tón sice polemický, ale nikoli osobní, literatura problému je mu zřejmě velmi dobře známa. Jeho objektivnosti je však na závadu věcná předpojatost, pramenící z toho, že G. považuje velkou část ideogramů nacházejících se v dokumentech, psaných lineárním písmem B, za ideogramy rázu náboženského,¹¹ a ačkoliv nemá pro toto své tvrzení žádné průkaznější opory, než několik grafických paralel s obrazci egyptskými, počítá často ve své argumentaci s možností náboženského rázu krétomykenských památek jako se skutečně zjištěným faktem. Podobný aprioristický moment se objevuje i u Eilerse, totiž nedostatečně podložené přesvědčení o karském jazykovém charakteru dokumentů,¹² a vedle toho i ne zcela odůvodněný požadavek naprostého paralelismu mezi Egeidou a Blízkým Východem, pokud jde o detailní způsob vedení záznamů na hliněných tabulkách.¹³

Ani ve znalosti literatury problému se Eilers Grumachovi nevyrovná; v některých případech jsou jeho nepřesné informace o objektivních faktech — zvláště ty, které se týkají nálezové chronologie dokumentů — dokonce samy o sobě s to značně ovlivnit méně informovaného čtenáře ve Ventrisův neprospěch (o interpretaci Blegenovy tabulky Ta641 s trojnožkami se hovoří v takové souvislosti, jako by právě na ní Ventris postavil svoje rozluštění, a neuvádí se, že byla přečtena, až již byl článek z JHS v tisku;¹⁴ podobně se o knosské tabulce Ca495 s koňskými hlavami — bude o ní ještě řeč — neuvádí, že právě její nejprůkaznější část byla poprvé přečtena až v r. 1955).¹⁵ K tíži objektivní hodnoty Beattieho práce jest pak přičíst hlavně tyto povážlivé nedostatky: Tato studie, ač vyšla

koncem r. 1956, je zaměřena výlučně na Ventrisův a Chadwickův článek z JHS, uveřejněný o tři roky dříve, a nepřihlíží se v ní vůbec k výsledkům práce několika desítek dalších badatelů, kteří rozvíjejí výsledky Ventrisova rozluštění již od r. 1953. Autorovy formulace i argumenty jsou někdy linguisticky málo udržitelné;^{15a} o Beattiego nepřilíží hlubokém vztahu k problému svědčí pak konečně množství chyb v jeho přepise jednotlivých lineárních výrazů.

Obecně lze říci, že požadavky, kladené na opravdu vědeckou kritiku, splňuje jen stať Grumachova, i když je její hodnota snížena prosazováním autorovy vlastní hypotézy, dostatečně nikterak neprokázané. Práce Eilersova je jen dosti povrchním příspěvkem ke kritice Ventrisova rozluštění, postrádajícím hlubší porozumění pro specifikum egejské problematiky. Konečně článek Beattiego má sice nejvíce konkrétních nedostatků, objevil se však mezi polemicky laděnými kritikami jako první, a je tedy právě jeho zásluhou, že se badatelé, kteří již Ventrisovo rozluštění přijali, museli znovu zamyslet nad některými otázkami metody, písma i jazyka. A k této trojí problematice se v dalším zaměří i tato studie.

Pokud jde o decifrační metodu, stěžují si kritikové Ventrisova rozluštění především na jakousi subjektivnost v jeho postupu — třeba se jim nějakou zásadní chybu v opravdu logickém zřetězení Ventrisových vývodů, založených na důvtipné analýze nikoliv jednoho, nýbrž většinou celé řady bystrých pozorování, nepodařilo zatím odhalit. Zcela objektivnímu posouzení věci brání ovšem stále ještě to, že přesný Ventrisův postup není možno doposud do všech podrobností sledovat. V základní práci z JHS bylo z důvodů úspory místa uvedeno jen to nejnnutnější;¹⁶ podstatně více se sice dovídáme v souborných Ventrisových a Chadwickových Documents¹⁷ — názorný pohled do problematiky Ventrisovy metody podává též Treweek v citované práci¹⁸ — nejvíce by však věci nepochybně prospělo zejména vydání Ventrisových pracovních poznámek (*Work Notes*), které on sám v letech 1950—1952 rozesílal okruhu zainteresovaných badatelů. V zásadě lze ovšem stěžít považovat i samotnou výtku subjektivního postupu při luštění neznámých písem typu lineárního písma B za dostatečně vážný argument proti výsledkům Ventrisova rozluštění; dokud se nenajde nějaká bilingua, bude muset být každý pokus o rozluštění tohoto písma založen ve svých počátcích na empirii, a tím i na jakési metodické apriorní presumpci. Zdá se tedy, že zbývá jediná objektivní možnost, jak prokázat na základě analýsy metody samé, že je snad Ventrisovo rozluštění nesprávné. Spočívala by v tom, že by některý badatel, stejně dobře jako Ventris obeznaný jak ve filologii, tak i v matematice, rozluštil lineární písmo B ještě jednou, t. j. že by se mu podařilo stejným způsobem, jako to učinil Ventris, sestavit zcela nový slabičný klíč, ale přitom takový, aby dával stejné množství tak pozitivních výsledků jako klíč Ventrisův — ať už v řečtině nebo v kterémkoliv jiném známém jazyce, třeba by šlo o jazykovou paralelu s hlediska místa i času sebeabsurdnější. Teprve toto by bylo možno považovat za zcela pozitivní důkaz, že je Ventrisovo rozluštění nesprávné a že všechny doposud zjištěné řecké paralely nejsou nic jiného než podivuhodná hříčka náhody.

Další komplex kritických námitek se týká Ventrisových orthografických pravidel. Namítá se proti nim především, že Ventrisovo pojetí fonetické platnosti lineárního písma B je takové, že jeden a týž lineární výraz může mít aspoň teoreticky desítky, ba i stovky různých fonetických interpretací a že tedy lze mezi tímto množstvím možností nalézt poměrně snadno tvar, který má nějakou paralelu v abecedické řečtině. Přitom se zároveň poukazuje na klasické písmo kyperské a na jeho poměrně dokonalejší využití slabičného písemného systému k zachyco-

vání řeckého jazyka, zvláště pokud jde o důslednější značení sonantů i souhlásky [s] uprostřed slova před explosivami a na konci slov. Tu je ovšem nutno upozornit na tu důležitou okolnost, že kyperští písaři měli jistě již v dobách, z kterých máme klasické písmo kyperské doloženo (cca VII.—III. stol. př. n. l.), možnost konfrontovat kyperské texty s řeckými výrazy, zachycovanými alfabeticky. Poukazují-li tedy Ventrisovi kritikové všeobecně na větší důslednost kyperského slabičného systému, mají jistě pravdu, pokud jde o století VII.—III., ale nemusejí ji mít, pokud jde o doby, v nichž se po prvé začalo na Kypru užívat tohoto písma k zachycování řečtiny (při nepochybné kontinuitě mezi písmem kyprominojským [XVI.—XI. stol.] a klasickým písmem kyperským a při poměrně brzkém příchodu prvních Řeků na Kypr [již ve XIV. stol. ?]^{19a} to mohlo být velmi záhy, určitě před VIII. stol. př. n. l.). Nelze totiž jen tak beze všeho předpokládat, že by bylo na Kypru hned od počátku platilo pro zachycování řečtiny slabičným písmem Friedrichovo pravidlo, že klasické písmo kyperské zachycuje všechny řecké konsonanty a má nadbytek samohlásek, kdežto lineární písmo B zachycuje všechny samohlásky, ale nikoliv všechny souhlásky.¹⁹

Neobstojí však ani druhý argument, který se často proti Ventrisovým orthografickým pravidlům uvádí, totiž tvrzení o nesrozumitelnosti takto zachycovaného řeckého jazyka. Tuto otázku nelze totiž řešit se subjektivního hlediska dnešního čtenáře dokumentů, jak to činí Ventrisovi kritikové, nýbrž je nutno vycházet právě jen z konkrétních možností samotných prvních písařů, kteří používali k zachycování řečtiny lineárního písma B. Ti totiž mohli stěží mít ještě nějaké jiné, objektivnější kritérium pro grafické ztvárňování řeckých výrazů než svůj vlastní sluch, a tak jim byla asi slabika vůbec základní jednotkou nejen grafickou, ale i fonetickou. Proto se také objevuje řecké alfabetické $\alpha\lambda\ \acute{\omicron}\varsigma$ v lineární podobě ka-ko, a nikoliv ve formě ka-ko-se nebo ka-ro-ko-se, jak to podle vzoru kyperského sylabáře postuluje pro lineární písmo B Beattie.²⁰ Kyperský způsob byl sice jistě s hlediska hláskové analýsy dokonalejší, akustickému obrazu slova však nepochybně více odpovídal typ, předpokládaný Ventrisem. K jeho dostatečné srozumitelnosti — přes značné vnější zkreslení — přispívala jistě již hned u prvních krétomykénských písařů individuální paměť a mechanický návyk, v dalších generacích pak i zavedená tradice. A tak pro autory textů nám známých — máme je dochovány z jednotlivých center mykénské kultury po každé až z posledních let existence toho či onoho střediska — bylo již jistě lineární ka-ko stejně dobrým a stejně běžně užívaným písemným zpodoběním řeckého výrazu pro „kov“, jako jim asi bývalo v klasickém písmě kyperském nedochované, ale předpokládané ka-la-ko-se; vždyť jistě ani tato kyperská forma nebyla sama o sobě příliš průhledná pro průměrného Řeka z mateřské oblasti egejské, neškoleného v interpretování kyperských textů. Že se pak pod mykénským ka-ko mohlo skrývat i alfabetické $\kappa\alpha\lambda\acute{\omicron}\varsigma$, nebylo srozumitelnosti tak dalece na závadu, neboť správné identifikaci každého lineárního výrazu byl vždy jistě dostatečně nápomocen okolní kontext se svým charakterem, většinou dosti formulkovitým.

Z toho, co bylo řečeno, je zřejmé, že ani argumenty proti subjektivnosti Ventrisovy decifrační metody ani námitky proti jeho orthografickým pravidlům nejsou s to přinést dostatečně závažné pozitivní důkazy o nesprávnosti Ventrisova rozluštění. To si uvědomili i Ventrisovi odpůrci, a proto také věnují velmi mnoho pozornosti zejména snaze podvrátit víru v evidentnost doposud podaných detailních interpretací jednotlivých lineárních slov, resp. textů. Nápomocno jim přitom bylo to, že slovní materiál z cca 3500 dokumentů, vzatých v úvahu Ventrisem a Chadwickem při sestavování slovníku v Documents, obsahuje —

vyjmeme-li předpokládaná jména vlastní — jen asi 630 samostatných apelativních lexikálních jednotek, a to ještě přitom z tohoto počtu má v alfabetské řečtině poměrně spolehlivé přímé paralely, přijatelné i sémanticky, jen asi 250 slov.²¹ Toto číslo je jistě velmi malé a mohlo by vskutku dát vzniknout vážným pochybnostem o správnosti Ventrisova rozluštění, kdyby nebylo možno uvést právě naopak v jeho prospěch řadu přesvědčivých dílčích interpretací, u nichž lze sotva počítat s pouhou hříčkou náhody. Platí to především o proslulé tabulce PY Ta641 s trojnožkami a nádobami o různém počtu uch. Byly již sice učiněny pokusy zvrátit evidentnost tohoto dokumentu — hlavně se odmítala možnost, že by některé výrazy slabičného textu měly být ještě jednou vyjadřovány ideograficky, a dokládalo se to srovnáváním s obdobnými tabulkami, pocházejícími z Blízkého východu²² — ale Ventrisovi kritikové mohou stěžii popřít závažnost základního argumentu, který vyvěrá ze zvlášť průkazné shody mezi slabičným textem a ideografickými symboly v prvních dvou polozkách této tabulky a který lze formulovat asi takto:²³ Ten, komu byl koncem r. 1952 znám Ventrisův slabičný klíč i Ventrisova orthografická pravidla, mohl se již tehdy pokoušet namátkově odhadovat, jak by asi vypadalo to či ono řecké slovo v lineárním prepise. Tak řecké slovo pro trojnožku by byl mohl již tehdy přepsat v singuláru lineárními znaky 37-53-11 (ti-ri-po) a v plurálu znaky 37-53-11-45 (ti-ri-po-de), i když přímo nebylo zatím nikde doloženo. A jestliže se pak vskutku tato předpověď o několik měsíců později přesně splnila a byla-li přitom na citované tabulce tato dvě slabičná seskupení nalezena dokonce v takové souvislosti, že v jednom i druhém případě představoval nejbližší následující ideogram trojnožku s číselným označením „1“, resp. „2“, nelze to už zcela jistě označit jako pouhou náhodu, zvláště když tento případ není na krétomykénských dokumentech nikterak ojedinělý. Dostatečně jsou na př. známy pozoruhodné shody mezi slabičným textem a mezi počtem uch u ideogramů nádob v některých dalších položkách citované tabulky;²⁴ a celou řadu podobných zjevů lze uvést i z jiných dokladů. Tak se na základě jazykové i věcné shody mezi slabičným textem a příslušnými doprovodnými ideogramy podařilo již nalézt přesvědčivé lineární ekvivalenty těchto alfabetských řeckých výrazů, jimiž jsou označovány předměty hmotné kultury:²⁵ *ἀμφορεύς* < < *ἀμφορεύς „dvojčuchá nádoba“ (KN Ucl60.2: a-pi-po-re-we (du.) a vysoká nádoba s úzkým hrdlem a dvěma uchy a s číselným označením pro „dvě“; srov. i PY Tn 996.3: [a-po]-ῖε-we a velmi podobný ideogram se stejným číselným označením);²⁶ *ἔγχεος* „oštěp“ (KN R 0481 bis: [e]-ke-a (pl.) ka-ka-re-a (= *ἔγχευ χαλκῶρεα*) a obraz šipky, znázorňující patrně oštěp, s čís. ozn. „42“); *θῶραξ* „krunýř“ (PY Sh 736: to-ra-ke (pl.) a ideogram, vykládaný jako zobrazení krunýře, s čís. ozn. „5“); hom. *θρόνυς* „stolička“ (PY Ta 721.1: ta-ra-nu a ideogram široké, nízké stoličky s čís. ozn. „1“; a srov. ihned na dalším řádku lineární výraz ta-ra-nu-we (pl.) a týž ideogram s čís. ozn. „3“);²⁷ att. *κηθίς* „losovací nádoba“ nebo „nádoba na kostky“ (PY Tn 996.3: ka-ti a obrázek vysoké nádoby se širším hrdlem, jedním velkým uchem nahoře a dvěma menšími uprostřed); *κόρυς* „přílba“ (KN G? 5670.2: [ko]-ru a obraz přílby); *φάσγανον* „meč“ (KN Ra 1540: to-sa pa-ka-na (pl.) a ideogram meče s čís. ozn. „50“);²⁸ *φιάλη* nebo *φιέλη* „pánev“, „koffik“ (PY Ta 709.1: pi-je-ra₂ a široká nádoba s dvěma uchy; srov. i PY Tn 996.2: pi-a₂-ra a poněkud odlišná podobná nádoba). Pro případ, že by se podané interpretace ideografických symbolů jevily jako něco subjektivního, vytvořeného jen zcela ad hoc podle příslušných interpretací slabičných, je nutno poznamenat, že nacházejí dosti často svoje potvrzení v archeologických nálezích,²⁹ a v některých případech i ve výkladech u Homéra.³⁰ Obdobným způsobem je možno věcně

podložit i některé detailní popisy mykénské nábytky z pylské podskupiny Ta³¹ a válečných vozů ze serie S- (především z Knossu).³² Pokud jde o názvy zvířat, zaslouží si zvláštní zmínky tabulka KN Ca 895; dokument obsahuje ideogramy šesti koňských hlav; dvě z nich jsou bez slovního doprovodu, u dvou čteme po-ro (= πῶλος „hříbě“), u jednoho i-ḡo (= ἵππος „kůň“) a u jednoho o-no (= ὄνος „osel“).³³ Jak zde, tak i v případech, uvedených dříve, každá námitka, že by mohlo jít o předřecká slova, vyskytující se tu líkoli v řeckém, ale v původním minojském textu, padá s tím, že část lineárních výrazů, které zde byly podány jako interpretované, jsou nepochybná řecká slova indoevropského původu, na př. ti-ri-po-de, a-pi-po-re-u, i-ḡo. A pokud by někdo poukazoval na možný circulus vitiosus, že totiž snad uvádíme jako výsledky, vzešlé z Ventrisova rozluštění, právě ty řecké výrazy, z kterých snad Ventris mohl právě naopak sám nějak aprioristicky vycházet při zkoumání stanovení svých slabičných hodnot, takový bludný kruh je tu potom s určitostí vyloučen aspoň u těch slov, která byla poprvé identifikována v lineárním textu až po sestavení Ventrisova slabičného klíče, j. na př. ti-ri-pode, to-ra-ke, ka-ti, pi-je-ra₃/pi-a₂-ra, i-ḡo.

Rozborem problematiky Ventrisovy decifrační metody, jeho orthografických pravidel i konkrétních slovních interpretací jsme se dotkli tří hlavních oblastí, které zasahuje kritika Ventrisových odpůrců — i kdžv jsme se tu ovšem nemohli zevrubně vypořádat se všemi jejich argumenty. Přesto však snad z toho, co bylo řečeno, dosti jasně vysvítá, že námitky, které byly doposud proti Ventrisovu rozluštění vznášeny, nemají dosti síly, aby mohly přivodit zásadní zvrat v nazírání na výsledky Ventrisovy práce. Zůstává ovšem zásluhou těchto kritických hlasů, že obrátily pozornost badatelů na leckteré otázky, jimž se doposud nevěnovala náležitá pozornost, a že snad tím také i nepřímo přispěly k dokonalejšímu zpracování samotné Ventrisovy teorie.

POZNÁMKY

¹ M. Ventris—J. Chadwick, *Evidence for Greek Dialect in the Mycenaean Archives* (Journal of Hellenic Studies 73 (1953), 84—103.

² Seznam prací, vyšlých v letech 1953—1956, je obsažen v *Studies in Mycenaean Inscriptions and Dialect I* (1953—1955), *II* (1956) od J. Chadwicka, L. R. Palmera a M. Ventrise, resp. jen J. Chadwicka a L. R. Palmera (vydal Institute of Classical Studies of the University of London v r. 1956, resp. 1957).

³ Zvl. M. Ventris—J. Chadwick, *Documents in Mycenaean Greek*, Cambridge 1956, a S. Ja. Lurja, *Jazyk i kultura mikénskej Greciji*, Moskva—Leningrad 1957.

⁴ V. Georgiev, *Slovar' krito-mikénskich nadpisej*, Sofia 1955 (se dvěma suplementy).

⁵ V. G., *La xoiwή créto-mycénienne*, Études Mycéniennes, Actes du Colloque international sur les textes mycéniens 1956 (Gif-sur-Yvette, 3—7 avril 1956), Paris 1956, str. 173—188 (zvl. str. 187 n.).

⁶ S. Ja. L., *Vestnik drevnej istoriji* 1954, sv. 3, str. 110 n. (v recenzi Georgievovy práce *Problemy minojského jazyka*, Sofia 1953).

⁷ Vedle publikace, uvedené v pozn. 3, viz zvl. *Opyt čtenija pilosskich nadpisej*, VDI 1955, sv. 3, 8—36, *Novyj kommentarij k Gomeru*, VDI 1956, sv. 4, 60—66, *K voprosu o rabovladieniji v mikénskuju epochu*, VDI 1957, sv. 2, 29—37, a *Obzor novejšej literatury po grečeskim nadpissjam mikénskoj epochy*, VDI 1957, sv. 3, 196—213.

⁸ J. S., *Aus den Rechnungen des mykenischen Palastes in Pylos*, Soc. Scient. Fenn. Comm. Hum. Litt. 19, 3 (1953); *Minoische Beiträge I—II*, Minos 3 (1955), 107—117, a Minos 4 (1956), 43—49; *Zur Buchführung im Palast von Knossos*, Soc. Scient. Fenn., Comm. Hum. Litt. 22, 3 (1956); *Sur la signification des idéogrammes de l'écriture linéaire B, leur trans-littération et interprétation*, Ét. Myc. 35—37.

⁹ Článek Beattieho vyvolal v zimě 1956—1957 v Anglii velkou diskusi, která proběhla zčásti i v periodickém tisku, určeném nejširší veřejnosti (Sunday Times z 23. 12. 1956, 27. 1. 1957

a 3. 2. 1957 s články obránců rozluštění a z 13. 1. a 10. 2. 1957 s odpovědmi Beattieho; srov. dále A. J. Beattie, *Linear B*, The Cambridge Review z 11. 5. 1957, 568 n. (citováno podle Grumacha, OLZ 52, 293). V odborných časopisech byly pak uveřejněny tyto soustavnější kritiky Beattieho práce: T. B. L. Webster, *Antiquity* 121 (březen 1957), 8 (cit. podle Grumacha, l. c.); P. Iliovskii, Dali e desifirano na Ventris „kula od kartoni“, *Živa antika* 6 (1956), 314—336; A. P. Trewick, *Chain Reaction or House of Cards?*, Bulletin of the Inst. of Class. Stud. of the Univ. of London 4 (1957), 10—26; J. Chadwick, *Minoan Linear B: a Reply*, JHS 77 (1957), 202—204; Beattie byl dále podroben příležitostně kritice i v několika dalších státech; srov. zejména S. Ja. Lurja, *Obzor* . . ., VDI 1957, sv. 3 (viz již výše mou pozn. 7), zvl. str. 201—205; J. Chadwick, *Mycenaean Greek*, Reports for the Eighth International Congress of Linguists (Oslo, 5—9 August 1957), Oslo 1957, str. 20; L. R. Palmer, *Gnomon* 29 (1957), 561 n. (recense *Ventrisových* a *Chadwickových* Documents); M. I. Finley, *The Mycenaean Tablets and Economic History*, The Economic History Review 10 (1957), 133 (pozn. 1) a 134 (pozn. 3); aj.

¹⁰ Ke Grumachově práci se zatím odmítavě vyslovili V. Pisani, *Primo bilancio sul miceneo*, *Paideia* 12 (1957), 175 (pozn. 5); J. Chadwick, *Mycenaean Greek*, Reports . . ., str. 21; a zvl. L. R. Palmer, *Mr. Ventris and His Critics*, OLZ 53 (1958), 101—117.

¹¹ Grumach, OLZ 52, 314 aj.

¹² Eilers, FF 31, 328 a 332.

¹³ Eilers, FF 31, 329.

¹⁴ Eilers, FF 31, 326.

¹⁵ Eilers, FF 31, 329, pozn. 22.

^{16a} Viz např. Beattie, JHS 56, 5, kde autor zcela neprávem přenáší jinak správný požadavek symetričnosti hláskového systému jazyka i do jeho zachycení písmem.

^{16b} Ventris—Chadwick, JHS 53, 65n.

¹⁷ V.—Ch., Documents 17 n.

¹⁸ Trewick, BICSUL 4, 12 n. (viz mou pozn. 9).

^{18a} V.—Ch., Documents 62.

¹⁹ J. Friedrich, *Zur schriftgeschichtlichen Wertung der kretischen Linearschrift B*, *Minos* 4 (1956), 6.

²⁰ Beattie, JHS 56, 7; správněji ka-ra-ko-se se samohláskou a v druhé slabice (souhláskovou skupinou lk nezačíná v řečtině slabika!).

²¹ V.—Ch., Documents 385.

²² Eilers, FF 31, 329.

²³ Jde v zásadě o argument, uváděný Palmerem, *Gnomon* 29, 562, a OLZ 53, 103 n. (tento argument jsem poněkud upravil a doplnil).

²⁴ S poslední položkou dokumentu PY Ta 641 di-pa me-wi-jo a-no-we = *διπας μέλιον άνωτες*, doprovázenou ideogramem bezuché nádoby, lze srovnat údaje z tabulky KN K 872: v prvních pěti položkách se tu vždy na konci setkáváme s textem di-pa a-no-go-to (ideogram je nečitelný), v poslední položce je pak výraz a-no-go-to bez di-pa, ale zato je tu zachován ideogram bezuché nádoby, podobný ideogramu z poslední položky tabulky PY Ta 641.

²⁵ Příklady byly vybrány z chrestomatie *Ventrisových* a *Chadwickových* Documents.

²⁶ Pylské a-po-re-we je však velmi porušené; jediný znak, který lze bezpečně přečíst, je tu koncové we: jinak se a-po-re-we objevuje ještě na dokumentu MY Ue611.1 (bez ideogramu, pouze s čís. ozn. „2“, ale v sousedství výrazů ku-pe-ra 4 [= ? *κύπελλον* „pohár“] a pe-ri-ke 3 [= ? *πίλιξ ή προχοήδιον* Kratinos ap. Pol.]). Na dvojici a-pi-po-re-we a a-po-re-we je hodno pozorů též to, že se kratší, „haploglogický“ tvar objevuje v Pylu a v Mykénách, tj. v textech o 200 let mladších, než jsou knosské dokumenty s delším a-pi-po-re-we.

²⁷ Výraz ta-ra-nu je dosvědčen s ideografickým doprovodem ještě na tabulkách PÝ Ta710, Ta721.3.4.5, Ta722.1.2.3 (v řádku citovaném naposled dokonce dvakrát); bez ideogramu stoličky se objevuje i na některých dalších dokumentech pylské podskupiny Ta, a pak několikrát v Knossu na tabulce X 1521. Výraz ta-ra-nu-we je ještě dosvědčen bez ideogramu na tabulce Vn46.5.7, jednou s čís. ozn. „11“, podruhé s čís. ozn. „7“. Kritiku interpretace výrazů ta-ra-nu a ta-ra-nu-we viz u Grumacha, OLZ 52, 336 n.

²⁸ Výraz pa-ka-na je doložen, ať s ideogramem nebo bez něho, i na některých dalších dokladech z Knossu.

²⁹ Tak na př. ideogram přílby je na tabulce KN G? 5670.2 svým tvarem skoro úplně shodný s přílbami, nalezenými poblíž Knossu v hrobě bojovníka z druhé poloviny 15. stol. (*M. S. F. Hood and P. de Jong, Late Minoan Warrior-Graves from Ayios Ioannis and the New Hospital Site at Knossos*, Annual of the British School at Athens 47 [1952], plate 50 [cit. podle V.—Ch., Documents 376]). Podobně je tomu i s ideogramy mečů (srov. *Hood—Jong*,

o. c., str. 273, a také A. J. Evans, *The Palace of Minos IV*, Oxford 1935, str. 845—867 [cit. podle V.—Ch., *Documents* 247]).

³⁰ Tak ideogram, vztahující se k výrazům pi-je-ra₃/pi-a₂-ra, nečiní sice dojem „čiše“, jak se slovo *φιάλη* nejčastěji překládá, ale jak ukazuje zachovaná část tabulky KN K 93, obsahující — bez slabičného textu — jen obrázky dvou souprav krétomykenských nádob, byla mykénská pi-je-ra₃/pi-a₂-ra vskutku spíše „pánev“, vkládaná do ohně svou spodní částí, jak na to ukazuje homérské *ἀμφίθετον φιάλην ἀπύρωτον* (Hom. Il. XXIII 270); *σιν. Schol. in Hom. Il. XXIII 270*, ed. Dindorf: *ἄτι φιάλην οὐ τὸ παρ' ἡμῶν ποτήριον, ἀλλὰ γένος τι λέβητος ἐκπέταλον ἐκ παντός μέρους δυνάμενον ἔχειν · διὸ ἀμφίθετον.*

³¹ V.—Ch., *Documents* 334, odkazují na př. na Hom. Od. XIX 53—62.

³² Tak na př. odkazují V. a Ch., *Documents* 361, při rozboru tabulek, obsahujících záznamy o knosských válečných vozech bez kol, na zprávy z Hom. Il. V 722 a VIII 441, které prozrazují, že válečné vozy doby mykénské byly obvykle ukládány bez kol na zvláštních podstavcích.

³³ Kritiku tohoto výkladu viz u Grumacha, OLZ 52, 340 n.

ON THE NEGATIVE CRITICISMS OF VENTRIS' DECIPHERMENT OF THE LINEAR B SCRIPT

The author presents an analysis of several recent articles written by scholars who reject Ventris' decipherment (Beattie, Grumach, Eilers) and defends Ventris' views in regard to (i) method of his decipherment, (ii) his orthographical rules, and (iii) the interpretations based on his syllabic key.

(i) The only way of proving Ventris' method of decipherment to be insufficient would be to offer a new solution of the LB Script — a solution carried out exactly along Ventris' lines, possibly disclosing quite another language, and equally successful as the decipherment of Ventris.

(ii) The orthographical rules of the Linear B (15.—13. cent. B. C.) need not necessarily have been the same as those of Classical Cypriote (7.—3. cent. B. C.). The Cypriote scribes were already in a position to confront their own syllabic sign-groups with the respective alphabetical Greek words, esp. as far as the number of consonants is concerned. It would really be desirable to know the way in which the Cypriote orthographical rules were applied to Greek words at the end of the 2nd millenium. Even the Cypriote scribes of those ancient times might have had to cope with difficulties similar to those their Mycenaean colleagues had to face. (The latter had hardly any other criterion for putting together their sign-groups but their own hearing, the syllable being apparently conceived by them not only as a graphical but also as a phonetical unit.) — True enough, the Cypriote system of the classical period was in greater harmony with the consonantal pattern of the word; the Mycenaean system, on the other hand, however primitive it was, apparently displayed better correspondence to the number of syllables, first and foremost endeavouring to record the vowels as syllable bearers. In consequence, the Mycenaean *ka-ko* may be regarded as an equally good graphical equivalent of the alphabetical *χαλκός* as it may be the case with the supposed, but not preserved Cypriote *ka-la-ko-se*.

(iii) Since the successful interpretation of the tripod tablet in 1953, a number of other tablets have been successfully interpreted, the correctness of these findings being often borne out not only by archaeological research but also by expositions of certain lines in Homer. (A considerable number of the concerned words had not occurred in texts discovered before 1952, so that they could not be taken into consideration by Ventris when he composed his syllabic grid.)